

مواقع همان هیئت رئیسه بروند بانضمام چند نفر دیگر از وکلا که بقرعه معین میشوند.

وزیرزاده - بنده تأیید میکنم فرمایش آقای تقی زاده را که آن روز در این باب مذاکره شد که هیئت رئیسه بروند یا سایرین ورای گرفته شد و اکثریت قبول تشریف هیئت رئیسه را نمود گمان می کنم برای ایندفعه دیگر تجدید رأی لازم نیست همان هیئت رئیسه تشریف ببرند.

تقی زاده - عرض کردم یکی این بود که آیا در تمام اعیاد باید از مجلس هیئتی بروند یا خیر ولی برای آن روز بنا شد هیئت رئیسه بروند و چون مختص بآن روز بود گمان میکنم که حالا هم باید رأی گرفته شود.

اسدالله میرزا - بنده ثانیاً پیشنهاد میکنم که هیئت رئیسه بروند بانضمام عدده از وکلا که بتوسط قرعه معین شوند.

رئیس - در اینجا دو رأی است یکی اینکه هیئت رئیسه بروند و یکی اینکه هیئت رئیسه بایکصد که معین میشوند بروند حالا رأی میگیریم.

حسنعلی خان - بنده عرض میکنم فقط این یکدفعه است که هیئت رئیسه برای تبریک میروند خوبست ایندفعه را همان هیئت رئیسه بروند بعد از اینکه ماده راجعه باینمطلب از نظامنامه در مجلس گذشت تکلیف وکلا در این باب معلوم خواهد شد و دیگر محتاج مذاکره نیست.

رئیس - پس اولاً رأی میگیریم که برای این عید غدیر هیئت رئیسه بحضور نایب السلطنه برای تبریک بروند یا خیر هر کس رأی دارد قیام نماید. (با اکثریت تصویب شد که همان هیئت رئیسه بروند) (مجلس یکساعت و نیم از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۳۰

صورت مذاکرات روز یکشنبه نوزدهم

شهر ذیحجه الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب منعقد شد

معاضد الملک - خلاصه مذاکرات یوم شنبه ۱۶ را قرائت کرد رئیس اظهار داشت ملاحظه در صورت هست یا خیر چون ایرادی نبود رئیس صورت مجلس را امضاء کرد.

رئیس - آرزو در باب تلگرافی که از قصر رسیده بود مذاکرانی بعمل آمد و بنا بر آن مذاکره جوابی نوشته شده چون گفته شده بود که جواب با اطلاع آقایان باید برسد لهذا خوانده میشود (معاضد الملک قرائت کردند).

بعد شروع بقرائت نظامنامه داخلی از فصل هفتم در هر ماده مذاکرات لازمه بعمل آمد و بقیام و قعود رأی گرفته شد و در فصل هشتم ماده (۶۷) بعد از مذاکرات زیاد مخبر کمیسیون تقاضا کرد که رجوع بکمیسیون شود که کمیسیون مجدداً نظری نموده اطلاع بدهد.

رئیس - ده دقیقه قبل از غروب اعلان يك ربع تنفس داد و يك ربع بعد از غروب مجلس منعقد شد و بعد شروع بقرائت سایر مواد گردید ماده بماده قرائت نموده تاماده هفتم رأی گرفته و ماده هفتم چون عده قابل رأی گرفتن نبود ماند.

آقا شیخ ابراهیم - این ترتیب وکلا خیلی

بد است دو ساعت بغروب مانده می آیند و مجلس ختم نشده میروند.

مؤتمن الملک - قریب دو هفته است که شروع بقرائت این نظامنامه کرده ایم و باین ترتیب تا يك ماه دیگر هم تمام نمیشود خوبست کاری که بعد خواهیم کرد حالا بکنیم روز سه شنبه هیئت رئیسه سه ساعت بغروب مانده که حاضر شدند ۱ دقیقه مهلت بدهند بعد بمجلس آمده اسامی را قرائت نمایند و غایبین را در روزنامه مجلس بنویسند.

حاجی سید نصر الله - معلوم میشود حرارت های ما حرارتهای کاذبه است.

وکیل الرعایا - چند روز قبل در مجلس مذاکره شد و قرار شد مجلس غروب ختم شود گرچه بعضی از وکلا تسامح میکنند لکن بنده عرض می کنم چندان هم حق تعرض بآنها که رفته اند نداریم برای اینکه مجلس تصویب کرد که مجلس غروب ختم شود.

رئیس حرکت کرد و مجلس یکساعت و نیم از شب گذشته ختم گردید.

جلسه ۳۱

مذاکرات یوم سه شنبه ۲۱ شهر ذیحجه

الحرام ۱۳۲۷

مجلس سه ساعت و ربع کم قبل از غروب منعقد گردید در تحت ریاست نایب رئیس دوم.

خلاصه مذاکرات یوم یکشنبه ۱۹ را معاضد الملک قرائت کردند.

نایب رئیس - در صورت مجلس ملاحظه دارید.

آقامیرزا احمد - اختتام را ملاحظه نکرده است.

نایب رئیس - مقصودتان چه چیز است.

آقامیرزا احمد - اول انعقاد مجلس باید سه ساعت بغروب مانده باشد و اختتام مجلس غروب اختتام مجلس در صورت مجلس ذکر نشده.

نایب رئیس - اول مجلس را میشود معین کرد ولی آخر مجلس را نمیشود زیرا که اگر مشغول مذاکره مطلبی باشیم و موقع اختتام برسد نمیشود آنمطلب را نیم کاره گذاشت.

تقی زاده - آرزو بنده این مطلب را عرض کردم و همه تصدیق کردند چرا نمیشود آخر مجلس را معین کرد ما از اول صبح تا شام این جا اجیره هستیم هفت ساعت باشد هشت ساعت باشد هر چه باشد در موجه هم بهتر از این نمیشود که داریم آن تاریکی است و ۴ دقیقه از شب رفته هم هیچ فرقی با ساعت شش از شب رفته ندارد و خداوند در واقع وقت را معین کرده که تاریک میکند باید در این باب رأی گرفت که وقت معین که رسید مجلس ختم شود.

نایب رئیس - عرض بنده این نیست که نمیشود رأی گرفت عرض میکنم که اگر قرار گذاشتیم و موقع ختم مجلس را معین کردیم وقت رسید نمی شود مطلب را نیمه کاره گذاشت اگر پنج دقیقه دیر شود چه عیب دارد.

تقی زاده - قرار بگذاریم نیم ساعت بغروب

ختم شود که اگر ده دقیقه دیر شد عیب نداشته باشد **نایب رئیس** - بصورت مجلس آرزو رجوع می کنیم هر طور نوشته رفتار می شود این موضوع تمام است.

تلگرافی است از سردار ارفع رسیده محض اطلاع آقایان قرائت می شود (تلگراف مزبور را ذکاء الملک قرائت کردند)

نایب رئیس - امروز جناب صمصام السلطنه تشریف آورده بودند اینجا بدیدن هیئت رئیسه نطقی فرمودند و خواهش کردند صورت نطقشان نوشته شده و در حضور تمام نمایندگان محترم قرائت شود این است که قرائت می شود (ذکاء الملک قرائت کردند)

نایب رئیس - موضوع بحث امروز نظامنامه داخلی است ولی قبل از اینکه شروع بمباحثه در نظامنامه داخلی بشود عرض میکنم که باین ترتیب که ما میرویم گمان میکنم یکماه دیگر طون بکشد تا نظامنامه از مجلس بگذرد این است که بعضی از آقایان هم عقیده شان این است که دو جلسه داشته باشیم که زودتر از مجلس بگذرد بنابراین از فردا دو ساعت قبل از ظهر مجلس هلنی منعقد خواهد شد و يك جلسه هم سه ساعت بغروب مانده منعقد می شود (گفته شد دو ساعت بظهر مانده دیر است)

نایب رئیس - تعیین وقت با هیئت رئیسه است

وکیل التجار - عقیده بنده این است که برای تسهیل امر خوب است مباحثات را تکرار نکنیم تا زودتر بگذرد (در اینوقت شروع بقرائت نظامنامه داخلی شده و از ماده (۷۰) تاماده (۸۲) مباحثه و با استثنای ماده (۷۰) در مابقی رأی گرفته شد و تصویب شد در اینوقت از طرف نایب رئیس ده دقیقه اعلان تنفس شد و پس از آن از ماده (۸۳) تاماده (۱۰۶) مباحثه و ری گرفته شد جز ماده (۹۵) و (۱۰۴) که رجوع بکمیسیون گردید مجلس یکساعت از شب رفته ختم گردید و از طرف نایب رئیس اعلان شد که فردا دو ساعت قبل از ظهر مجلس منعقد شده و موضوع مذاکرات مباحثه در باقی نظامنامه داخلی است.

جلسه ۳۲ صبح

صورت مذاکرات مجلس شورای ملی

مورخه چهارشنبه ۲۲ شهریور ذیحجه

الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت قبل از ظهر منعقد گردید در تحت ریاست مستشارالدوله.

خلاصه مذاکرات جلسه قبل را معاضد الملک قرائت کردند.

رئیس - ملاحظه در صورت مجلس هست؟ (چون در صورت مجلس بنا بر قراردادی که در جلسات گذشته شده بود که اسامی غایبین نوشته شود لهذا اسامی غایبین را بتفصیل ذیل مذکور داشتند (حاجی سید نصرالله با اجازه از حضور در مجلس عذر خواسته بودند)

(میرزا محمد علی خان تربیت غایب بودند) (نواب بواسطه اشتغال در کمیسیون اثاثیه سلطنتی غایب بودند) (وکیل الرعایا بجهت اشتغال در کمیسیون

غلط شده است لذا کسر او را موافق قانون انتخابات انتخاب کرده اند .

منتصر السلطان - بنده میخواهم عرض کنم که بموجب نظامنامه انتخابات باید ۲۴ نفر از شیراز و توابعش در درجه اول معین شود و بعد هشت نفر از آنها از میان خودشان با کثرت آراء انتخاب نمایند و فرضا اگر چهار نفر درجه اول را جزء و کلای خودشان محسوب دارند باید از آنها هم رای بگیرند که از بین منتخبین درجه اول کی رای میدهند آنوقت شاید قانونی میشد ولی در صورتیکه باین ترتیب نکرده اند گمان میکنم که انتخاب هر هشت نفر غلط است

ابوالقاسم میرزا - بنده عرض میکنم این چهار نفر که از تهران معین شده اند نه در داخل درجه اول بودند و نه درجه ثانی و اینها بعهده حکومت عیالت تجزو و کلای شیراز محسوب میشوند و در انتخاب درجه اول هم وکیل نیستند و نباید اینها در حق چهار نفر اخیر رای بدهند ولی آن اشخاصیکه در درجه اول جمع شده اند در حق این سه نفر رای دارند و در صورت صحت اعتبار نامه و کالت ایشان صحیح است

وکیل التجار - گمان میکنم محل تأمل نباشد که در درجه اول هم این انتخاب ناقص بوده است چرا که این چهار نفر از تهران انتخاب شده اند غلط بوده است و در همین انتخاب ثانی هم در دوازده نفر جمع شده و این سه نفر را انتخاب کرده اند معلوم نیست موافق راپورت کمیسیون که بطور صحیح جمع شده باشند زیرا مطابق نظامنامه انتخابات باید

ده نفر از شهر شیراز و چهارده نفر هم از بلوکات آنجا دعوت کنند و اگر چنانچه از بعضی بلوکات حاضر شدند قید کنند آنوقت بقیه و کلای درجه اول با کثرت از بین خود و کلا درجه ثانی را انتخاب کنند گویا هیچ یک از ملاحظاتی را مراعات نکرده اند زیرا معلوم نیست که تمام نمایندگان اطراف را حاضر کرده باشند باین ترتیب نمیتوان تصویب کرد گمان میکنم که باید ثانیاً رجوع کرد که مطابق نظامنامه انتخابات انتخاب کنند باینطور که از شیراز و بلوکاتش عده مفید حاضر شوند آنوقت و کلای مجلس را انتخاب کنند و الا اینطور که نوشته اند و میگویند چهار نفر اول از تهران انتخاب شدند که هیچ و کالتشان صحیح نیست و چهار نفر ثانی هم که آن انتخابشان دارای اشکالات مذکوره است

وحید الملک - ما در این راپورت اظهار عقیده نکردیم معلوم است که از روی نظامنامه باید هشت نفر وکیل شوند باینطور که در درجه اول بایستی ۲۴ نفر باشند و در حوضه انتخابیه حاضر شوند در آنجا هشت نفر وکیل را با کثرت آراء انتخاب کنند و انتخاب فارس اینطور نشده اول وقت چهار نفر را بدون ترتیب از بین دوازده نفری که از تهران معرفی کرده بودند انتخاب کردند و چهار نفر دیگر که باقی مانده بود چون از جانب وزارت داخله تأکید شده بود که هر چه زودتر چهار نفر وکیل را انتخاب کرده بطهران بفرستند آنها هم بگمان اینکه باید چهار نفر انتخاب کنند و چون نمیتوانستند که از برای چهار نفر انتخاب کنند ۲۴ نفر در درجه اول لهذا دوازده نفر حاضر شده اند و از بین خود مطابق نظامنامه انتخابات چهار نفر را انتخاب کردند و سه نفر این آقایان محترم هم زحمت کشیده اند مخارج کرده اند از فارس باینجا آمده باز عرض میکنم که ما هم رای ندادیم عین راپورت

که فردا صبح مجلس است و اسم بنده را جزو غایبین نوشته بودند .

ارباب کیخسرو - در صورت مجلس ادیب التجار راجع دیر آمده کان نوشته بودند در صورتیکه او غایب بود

(در اینموقع شروع بقرائت نظامنامه داخلی نموده از ماده (۱۱۵) ماده بماده پس از شور رای گرفته شد مگر ماده (۱۱۷) که اسقاط شد .

رئیس - چهل دقیقه قبل از غروب اعلان بکریع تنفس داده مجلس متفرق شد مجدداً ۲۰ دقیقه قبل از غروب مجلس منعقد شد و نیز شروع بقرائت نظامنامه داخلی نمودند از ماده (۱۲۴) الی ماده (۱۳۱) مذاکره شد با استثنای ماده (۱۳۰) که ببار ملاحظاتی رجوع بکمیسیون کردند مابقی پس از مباحثه و اصلاح رای گرفته شد .

رئیس - راپورت کمیسیون اعتبار نامه ها است قرائت میشود .

(ذکاء الملک قرائت کردند و بملاوه تلگراف واصله از شیراز راهم قرائت کردند)

رئیس - بر حسب تقاضای کمیسیون بعد از رسیدگی وزیر داخله از شیراز توضیحی در این باب خواسته بودند بواسطه بعضی اشکالات که در انتخاب داشته و این جواب آن توضیحی است که خوانده شد **حاجی شیخ علی** - انتخابیکه در شیراز شده دو دفته بوده پایکدومه .

فهم الملک - انتخاب آن چهار نفر اولی بطوری که نوشته شده بر حسب امر حکومت جمعی از اعیان و علماء و تجار و غیر مجلس کردند و آن چهار نفر را انتخاب کردند و در انتخاب چهار نفر اخیر هم همینطور که نوشته شده تفرقه مطابق نظامنامه انتخابات توزیع شده و (۱۶۰۰) رای دادند این چهار نفر را انتخاب کردند دوسه نفر آنها همین آقایانی هستند که آمدند و اعتبار نامه خودشانرا بکمیسیون تقدیم کردند و یک نفر از ایشانهم نیامده است در حقیقت انتخاب چهار نفر اولی بیفایده و غیر صحیح بوده است میتوان گفت که آن چهار نفر وکیل نیستند .

حاجی شیخ علی - بنده عرض میکنم باید هشت نفر از شیراز معین کنند چطور چهار نفر معین کردند و آن هشت نفر هم با انتخاب جمعی انتخاب شوند .

آقامیرزا احمد - چهار نفریکه معین شده اند از بین چند نفر بوده است

میرزا اسمعیل - گویا اهالی تکلیف خودشان را ندانسته اند که باید هشت نفر معین کنند از بین ۲۴ نفر زیرا گمان کرده اند که انتخاب آنها صحیح است لهذا چهار کسری را انتخاب کرده اند و سه برابر چهار نفر که دوازده نفر است حاضر بوده و این انتخاب را نموده اند و آن چهار نفر لولسی در حق اینها رای نداده اند و اشتباهی که شده بواسطه این است که تجزیه نشده است انتخاب .

میرزا احمد - باید از بین ۲۴ نفر درجه اول این چهار نفر را انتخاب کنند و ۲۴ نفر درباره ایشان رای بدهند .

میرزا اسمعیل - تجزیه شده است چون اول آنما طریق انتخاب را ندانسته اند و آن چهار نفر از طهران معین کرده اند . بدون تفرقه باین خیال که انتخاب آن چهار نفر صحیح است و کالتشان پذیرفته خواهد شد نفهمیده اند که

امانه یک ساعت و ربع بعد از وقت حاضر شدند) آقا شیخ حسین یزدی حکیم الملک - معین الرعايا - ادیب - التجار - عز الملک - حاجی فاتح الملک - آقامیرزا - محمد صادق - آقاسید حسین اردبیلی - کاشف - هاشم میرزا - دکتر علی خان - در وقت معین حاضر نشده بودند .

وزیرزاده - آقایان نمایندگانی که اشتغال باموریت امور مجلس دارند مثل آقایانی که در کمیسیونها مشغولند خوبست زمان انعقاد مجلس سر وقت حاضر شوند .

کاشف - از روز ورود باینجا هم روزه سر وقت حاضر شده ام ولی غالباً روزها دوساعت یا کمتر به غروب مجلس منعقد شد یک روز هم قرار شد سه ساعت قبل از غروب منعقد و غروب مجلس ختم شود روز یکشنبه را که این ترتیب مقرر شد بنده تا یک ساعت و ربع از شب گذشته در اینجا بودم و چون قرار شده است که همیشه سه ساعت قبل از غروب منعقد و از برای غروب ختم شود و این ترتیب هنوز اجرا نشده در این صورت نباید اسامی ما را جزء غایبین بنویسند هر وقت مجری شد آنوقت بنویسند .

رئیس - ختم مجلس قرار شد غروب باشد ولی بعضی اوقات وسط مطلب مذاکره طول میکشد چند دقیقه ضرر ندارد و آخر مجلس را نمیتوان بدقیقه معین کرد منتها مذاکره این بود که مثل پریش تادو ساعت از شب گذشته طول نکشد .

کاشف - خیلی خوب ولی بنده نبوده ام پریش تادو تا آخر مجلس نبودم .

رئیس - حالا اگر کسی آنشب تادو ساعت از شب گذشته نبوده است راجع باینست در اینجا موافق قرارداد عمل شده است (دیگر ملاحظه هست ؟) ایرادی نشد (امضاء نمودند) .

در این موقع ذکاء الملک از ماده ۱۰۶ شروع بقرائت نظامنامه داخلی کردند از ماده ۱۰۶ تا ماده ۱۱۴ قرائت و پس از مباحثه و اصلاح رای گرفته شد .

رئیس - جلسه آتیه سه ساعت بغروب مانده خواهد بود خواهش میکنم از آقایانیکه در کمیسیون مخارج فوق العاده و بودجه عضویت دارند از برای چهار ساعت بغروب مانده تشریف بیاورند که وزیر مالیه توضیحی میخواهند و می آیند بکمیسیون

اسامی غایبین - آقایانیکه بکلی غایب بودند آقا شیخ حسین یزدی - حکیم الملک - حاجی سید نصر الله با اجازه ادیب التجار - ترتیب - آقایانیکه بواسطه ماموریت غایب بودند از قرار ذیل اند - وکیل الرعايا - نواب - صدیق حضرت - دکتر اسماعیل خان .

آقایانیکه سر وقت حاضر نشدند - عز الملک - مصدق الممالک - مرتضی قلیخان - میرزا ابراهیم خان آقا شیخ رضا - ناصر الاسلام - معین السلطنه - ابوالقاسم میرزا - سید حسین اردبیلی - موتمن الملک - آقا میرزا احمد - آقامیرزا محمد صادق .

جلسه ۳۳ عصر

صورت مذاکرات عصر یوم چهارشنبه

۲۲ شهریور ذی حجه الحرام ۱۳۲۷

مجلس سه ساعت و ده دقیقه کم قبل از غروب منعقد شد .

معاضد الملک خلاصه مذاکرات مجلس صبح را قرائت کردند .

حکیم الملک - بنده دیروز اطلاع نداشتم